

EDITORIAL

Pauswagon an rebolusyunaryo nga buruhaton pan-ekonomiya ha takna han resesyon

Upisyal na nga gindeklara han rehi-men Duterte nga aada ha resesyon an Pilipinas. Nailista ha ikaduha nga kwarto han tuig an 16.7% nga pagluross han ekonomiya, nga amo an pinakamaluya nga pagdako hini sakob hin upat kadekada.

Ginbabasul ni Duterte ha pandemya an krisis kundi diri niya matago nga maiha na nga naghihimakuri an katawhan ngan hiya mismo an nagduso ha ira ngadto ha kumunoy han mas grabe nga kakablasan. Gintatahuban niya an duha kabulan nga ginmenos niya an pandemya sanglit diri andam ha tigda nga paglobo han kaso han COVID-19. Napiritan hiya nga ig-imponer an ura-ura kaurhi ngan sayop nga pagresponde pinaagi han mahugot nga lockdown, diin ginpriso niya an katawhan ha ira mga urukyan hin waray pagkaon o kita, ginpaserra an yukut-yukot nga negosyo, gintanggal ha empleyo an milyon-milyon nga trabahador ngan ginruba an pakabuhi han milyon-milyon.

Kontra-katawhan an pagresponde han rehi-men Duterte ha krisis ha ekonomiya. Pakyas, kulang, haligot ngan maanomaliya an Social Amelioration Program. Dirudiretso an paghitaas han presyo han papliton samtang waray pakabuhi an mga tawo. Ha ngaran han "pagpapasikad" ha bagsak nga ekonomiya, labaw nga ginhangkop han rehi-men an mga neoliberal nga palisiya. Ginpaspas an mga proyekto nga pan-imprastruktura agud dugang hiya nga makaghakin han kita, gamiton an pampubliko nga pondo agud salbaron ha pagkabangkarote an mga dagko nga negosyante, ngan magpatok han magbug-at nga buhis ha ordinaryo nga molupyos. Ha hin-o man nga naato ha iya hakog nga paghahadi dugang hiya nga nagigin madarahug. Ginbobomba han iya militar an kabaryuhan, ginkontrol an mobilidad han tawo ngan ginlilimitaran an pagpalit nira han pagkaon.

Lauman nga matikagrabe an kaku-

"Pauswagon...", sundan ha paypay 2

Kampanya kontra COVID-19 han BHB, padayon

LUYO HAN SUSO nga operasyon han militar, dirudiretso gihapon nga ginlalansar han Bagong Hukbong Bayan ha Samar an kampanya kontra COVID-19 ha ranggo han masa nga parag-uma hini nga naglabay nga Hulyo.

Ha usa nga prente gerilya, naghatag han batakan nga treyning medikal an upat kayunit han BHB ha mga subkomite nga pankalibsuban han rebolusyunaryo nga organisasyon han parag-uma ha mga baryo. Kahuman hini, nakaghatag an mga gintreyning hin serbises nga pagtsek-ap, dental, menor nga operasyon, ngan tradisyunal nga panambal ha masobra 400 nga indibidwal tikang ha upat nga baryo.

Nakalibot liwat an mga yunit han BHB ha 17 nga baryo agud maghatag han edukasyon hiunong ha COVID-19. Ginpanawagan nira an paghimo han *herbal garden*, produksyon han herbal nga medisina sugad han *virgin coconut oil*, *multivitamins*, lagundi nga *syrup* ngan *powder*, ngan pagpauswag han produksyon agud magin mas masustansya an pagkaon nga ginkakaon han masa. Binulig liwat an mga yunit han BHB ha mga OM nga aydon an mga *protocol* han kada baryo ingkaso magkamayda hin pasyente nga kinahanglan ikwarantina.

Gintatalinguha han mga Pula nga mangaraway nga magin susbaran ha kalimpyuhan ngan sanitasyon. Padayon an kampanya ha sakob han mga yunit diin tinagdamo hira nga naghihimo han mga *face mask*, gin-oobserbar an tukma nga *social distancing*, ngan ginseseguro an kalimpyuhan ha sakob han mga base. Gin-gagamit liwat an mga tradisyunal nga panambal sugad han akupangtura ngan herbal nga medisina. ■

Krisis ha produksyon han pagkaon ha EV

Ha paghilarum han krisis ha ekonomiya, natikagrabe nga pagsamwak han COVID-19 ngan pan-gigipit ha gios han masa tungod ha militarisasyon, ginlalauman nga magigin dako nga problema han katawhan ha Eastern Visayas an produksyon han pagkaon ngan paghiluag han kagutom.

Antes pa man an COVID-19, maiha na nga problema an produksyon han pagkaon ha Eastern Visayas. Ha bug-os nga rehiyon, aada la ha 32% o 235,039 kaektarya han tuna an nata-tamnan han *temporary crops*, diin kalakip an mga tanom nga pangkonsumo sugad han paray, duma ngan utanon. Samtang, aada ha 63% o 455,134 an gintatanuman han *permanent crops* sugad han lubi ngan abaka nga mga produkto nga pang-eksport.

Luyo han dako nga demanda, masobra usa kadekada na nga bagsak an produksyon han paray ha rehiyon. Hadton 2008 pa urhi nga narehistro an usa kamilyon nga metriko tonelada nga produkto nga paray ngan waray na ini utro nga mahimo. Dugang pa ini nga bumagsak hin 11% hadton 2019 kadungan an paghaligot han tuna nga gintatanuman hini.

Ha *case study* han usa nga pamilya nga mayda napulo nga membro ha Northern Samar, ginlaladawan nga diri masadang an paray nga natirok tikang ha pangalayan ngan pagsakli agud makakaon an pamilya ha bug-os nga tuig (*Kitaon an infographic ha ubos.*) Kun makaon hira han luto duha

kabises kada adlaw, an natirok matubtub 35% la han 54 kasako han paray nga kinahanglan nira. Katugbang la ini han tulo kabulan nga konsumo. Obligado na liwat nga magsakli an pamilya o diri ngani usa kabises na la kada adlaw makaon han luto ha masunod nga siyam kabulan antes uma-bot an sunod nga kat-ani.

Ha takna nga magkulang an bugas, nagigin prinsipal nga pagkaon han mga kablas nga parag-uma an duma sugad han kamote, bilanghoy ngan saging. Kundi 73,411 kaektarya o 19% la ini itanding ha kahiluagan han tuna nga gintatanuman han lubi. Luyo han kaimportante hini ha lame-sa, aada ha 3.2 metriko tonelada la an naaani nga duma, nga ura-ura kahimubo itanding ha 11.2 metriko tonelada nga napoprodyus nga lubi.

Diri masadang ha mga parag-uma kun masarig la hira ha kita tikang ha mga *cash crop* sugad han abaka ngan lubi agud masustentuhan an panginahanglan ha pagkaon. Ha ikaduha nga *case study*, nakita nga kinahanglan kumita an usa nga pamilya nga mayda lima nga kaapi hin P135 kada adlaw agud makakaon hin luto duha kabises kada adlaw. Gawas pa hini an

"Pauswagon...", sundan ha *paypay 2*

rian, kagutom ngan krisis ha pakabuhi. Labaw nga nagigin dagmit nga buruhaton han mga rebolusyunaryo nga pwersa nga pauswagon an buruhaton ekonomiya.

Sentro nga karukayaknon hini an paglalansar han masa nga parag-uma han kontrapyudal nga pakigbisog. Nababaid an militansya ngan makaklase nga kapukawan ngan ginhihimo an mga kundisyon agud dugang nga magin mabinungahon an pagpapauswag han produksyon. Ginlalauman han masa an Partido ngan Hukbo nga giyahan hira ha kampanya han produksyon han pagkaon, ha pagpapauswag han mga pamaagi han pag-uma, ngan ha mga pakigbisog agud mapasulong an ira demokratiko nga interes. Kinahanglan buligan an masa nga himuon an ekonomiya pangerra ngan giyahan hira ha pag-atubang ha pan-gigipit ngan pagpapakuri han pasista nga kaaway. **L**

iba nga garastuson sanglit kulang kaupay an sering han gubyerno nga P236-238 nga inadlaw nga kinikita ha Rehiyon 8. Dugang pa, hini nga naglabay, linuros ngadto ha P8 kada kilo an presyo han kopras kahuman manlasurbo han bagyo nga Ambo hini nga Mayo. Naapektuhan liwat han bagyo an produkto nga abaka nga usa kadekada na nga bagsak an produksyon ngan tubtub yana diri pa gihapon nakakabawi ha pamemeste. **L**

KONSUMO HAN BUGAS

① PAMILYA NGA MAYDA 10 NGA MEMBRO

Kuha ha pangalayan	12 kasako
Sinakli nga paray	7 kasako
Nahihimo nga bugas	9 1/2 kasako

Konsumo han bugas

	Inadlaw	Binulan	Kwarter	Tuig
Salmunan	9	270	1,080	4,320
Gantang	1 1/2	45	180	720
Sako		2 1/2	9	36

② PAMILYA NGA MAYDA 5 NGA MEMBRO

Konsumo han bugas

	Inadlaw	Binulan	Kwarter	Tuig
Salmunan	10	300	900	3,600
Gantang	1 1/2	50	150	600
Sako		2.5	7.5	30
Garastuson	P135	P4,500	P13,500	P54,000

Inadlaw nga kita ha Rehiyon 8 = P235-236/adlaw

$$9 \frac{1}{2} \text{ (Istak) } - 36 \text{ (konsumo) } = -26.5 \text{ (alkanse)}$$

